

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Irena LIPOWICZ

RPO-696665-V/12/JK

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 18.X.2012

Pani
Małgorzata Krasnodębska-Tomkiel
Prezes
Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

Szanowne Pani Prezes,

Na tle nadsyłanych do mnie skarg pojawił się problem natury generalnej, dotyczący odmowy dokonania wypłaty świadczeń przez (...) z tytułu umowy dodatkowego grupowego ubezpieczenia na wypadek osierocenia dziecka, w sytuacji, gdy dziecko kształci się w szkole znajdującej się poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

W toku badania przedstawionego problemu, dokonałam analizy Ogólnych Warunków Dodatkowego Grupowego Ubezpieczenia na Wypadek Osierocenia Dziecka stosowanych przez (...). Zgodnie z zapisami wspomnianych warunków, przedmiotem umowy ubezpieczenia jest życie ubezpieczonego (§3 OWU). W przypadku, zatem śmierci ubezpieczonego, czyli zajścia zdarzenia z którym umowa ubezpieczenia wiąże obowiązek wypłaty świadczenia - ubezpieczyciel jest zobowiązany do dokonania wypłaty świadczenia osobie uprawnionej, którą jest dziecko w wieku do lat 18, a w razie uczęszczania do szkoły w wieku do ukończenia 25 roku życia. Tymczasem, Ubezpieczyciel zgodnie

z definicją „uczęszczania do szkoły”, zamieszczoną w § 2 ust. 1 pkt 2 wyżej wskazanego OWU, ograniczył swoją odpowiedzialność wyłącznie do osób (spełniających kryterium wieku) kształcących się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Z grupy osób uprawnionych do świadczenia wyłączone więc zostały dzieci kształcące się poza granicami RP. To wyłączenie budzi wątpliwości Rzecznika nie tylko pod względem obowiązujących przepisów - co zostanie wykazane poniżej, ale również w aspekcie praktycznym. Po wejściu Polski do Unii Europejskiej obywatele zyskali bowiem nowe możliwości wyboru miejsca kształcenia swoich dzieci. Obecnie pobieranie nauki za granicą nie jest już wyjątkiem i stanowi wyraz realizacji zasady swobodnego przepływu osób w Unii Europejskiej.

Niewątpliwie, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 11, poz. 66 ze zm.), grupowe ubezpieczenia na życie należą do tak zwanych ubezpieczeń dobrowolnych. Oznacza to zatem, że z jednej strony, zakład ubezpieczeń może w sposób swobodny, pozostając jednakże w zgodzie z zasadą swobody umów (art. 3531 K.c), kształtować treść tego stosunku prawnego, ale z drugiej strony pozostawia ubezpieczonemu prawo wyboru w zakresie przystąpienia do proponowanej umowy, lub też rezygnacji z niej.

W mojej ocenie, charakter ubezpieczeń dobrowolnych w żadnym jednak wypadku nie pozwala zakładowi ubezpieczeń na dowolność i zupełną arbitralność w kształtowaniu własnych definicji, jeżeli są one niekorzystne dla konsumentów czy sprzeczne z obowiązującymi przepisami prawa.

Nie ulega wątpliwości, że na gruncie zasady dotyczącej wolności kontraktowej ubezpieczyciel ma prawo do umownego ograniczenia swojej

odpowiedzialności. Uzasadnione jest zatem wyłączenie odpowiedzialności za te zdarzenia, które obiektywnie występują częściej lub wynikają z podwyższonego ryzyka. Jednak w tej konkretnej sprawie mamy do czynienia, moim zdaniem, z nieuzasadnionym wyłączeniem odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń. Pobieranie nauki poza granicami Polski w żaden sposób nie zwiększa ryzyka ubezpieczyciela i nie pozostaje w związku z odpowiedzialnością (...). wynikającą z przedmiotowej umowy. Należy bowiem podkreślić, iż przedmiotem ubezpieczenia jest życie ubezpieczonego, czyli rodzica lub przysposabiającego osoby uprawnionej. W tym sensie wyłączenie odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń wobec osób uprawnionych do świadczenia poprzez wykazanie okoliczności nie pozostającej w związku z przedmiotem umowy, budzi moje wątpliwości, czy nie dochodzi do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów.

W myśl bowiem definicji zawartej w art. 24 ust. 2 ustawy z dnia 16 lutego 2007 roku o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.), praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest bezprawne działanie przedsiębiorcy, godzące w ten zbiorowy interes konsumentów. Z taką sytuacją mamy, bez wątpienia, do czynienia w przedstawionej powyżej praktyce zakładu ubezpieczeń, który bezpodstawnie zmierza do ograniczenia kręgu osób uprawnionych do świadczenia. Działanie ubezpieczyciela należy uznać za sprzeczne nie tylko z normami prawa, lecz również zasadami współżycia społecznego. Nadto, praktyka ta nie dotyczy wyłącznie indywidualnych konsumentów, lecz wywiera wpływ na relacje całej grupy, a więc zbiorowość konsumentów. Nie ulega bowiem wątpliwości, iż oferty zawarcia grupowego ubezpieczenia na życie są kierowane do potencjalnie nieograniczonej liczby konsumentów. Definicje „uczęszczania do

szkoły" znajduje się bowiem w ogólnych warunkach ubezpieczeń, które są dokumentami co do zasady niepodlegającymi negocjacom i obowiązującymi szeroką grupę, odbiorców. Stanowisko takie prezentuje także Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który w wyroku z dnia 22 lipca 2009 roku, sygn. akt XVII Arna 26/09 (opub: Dz.Urz.UOKiK 2009/4/32), uznał iż: „dla oceny, czy w danym przypadku występuje praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów, konieczne jest ustalenie, iż działanie przedsiębiorcy jest działaniem bezprawnym oraz narusza zbiorowy interes konsumenta. Bezprawną praktyką przedsiębiorcy jest działanie, jak również zaniechanie, czyli niepodjęcie żadnych działań pomimo istnienia prawnego obowiązku działania. Ponadto bezprawnymi działaniami są nie tylko te działania, które są sprzeczne z prawem, ale również z dobrymi obyczajami oraz zasadami współżycia społecznego, które jako normy postępowania obowiązujące w obrocie gospodarczym winny być przestrzegane tak jak przepisy prawa. Bezprawne praktyki przedsiębiorców muszą być ponadto wymierzone w interesy zbiorowe konsumentów, czyli odnosić się do obecnych, przyszłych i potencjalnych konsumentów, gdy będą naruszać prawa nieograniczonej i bliżej nieokreślonej liczby konsumentów”.

W świetle powyższych informacji, na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 roku o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t.j. Dz. U. z 2001 r., Nr 14, poz. 147 z późn. zm.), uprzejmie proszę Panią Prezes o zbadanie przedstawionego problemu i podjęcie działań w ramach posiadanych kompetencji.

Leona Porochowicz

Leona Porochowicz